

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂSCĂ - CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

Cuvântarea

Prea Sfinției Sale Episcopului GRIGORIE al Aradului, ținută la deschiderea congresului „Asociației Clerului Andrei Șaguna”, ținut în 6 Noembrie 1929, în Alba-Iulia.

*Inalt Prea Sfințite Părinte,
Prea Cucernici Părinți și frați,*

Am venit la acest congres pentru a merge mai întărit la luptă împotriva vrăjmașilor bisericești noștri.

„Deși se va lupta cineva, nu se încununează, de nu se va lupta după lege” (2 Tim. 2. v. 5.) Marele Apostol Pavel, care a grăit aceste cuvinte, a mai spus: „Luptă bună m'am luptat”. Marele Apostol, a făcut dovada că pentru Hristos a suferit năvăliri în toate zilele, ostenele, bătăi și temniță (2. Cor. 11.) Dacă deci și eu, nevrednic urmaș al Apostolului Pavel, am suportat oarecare osteneală, venind în mijlocul vostru, — ce dar este mie? Căci dator sunt a pune toată viața mea în slujba lui Hristos și a mă ruga împreună cu voi ca Biserica cea sfântă a Lui să biruiască. Dator mă simțeam a mă ruga și eu azi împreună cu voi, ca misionarismul bisericii noastre să triumfe spre slava lui Dumnezeu, care oprind odinioară soarele în loc și ducând la biruință pe Iosua asupra Gabaoniților ne va duce și pe noi la biruință asupra vrăjmașilor văzuți și nevăzuți.

După mărturia Sf. Ambrozie fericit a fost odinioară episcopul Sixt, că a avut pe diaconul Laurențiu, care văzând că episcopul său merge la moarte de martir, cu lacrimi în ochi îi zise: „Unde mergi, părintele meu, fără de fiul tău? unde grăbești, sfânt preot, fără diaconul tău? Tu încă nici odată nu ai adus jertfa fără mine slujitorul altarului?... Tu m'ai admis la săvâr-

șirea sfințelor taine și acum în adevăr ai voi să oprești ca sângele meu să curgă împreună cu al tău în moartea mucenicească?”

Episcopul a răspuns că numai ucenicii slabi cad înainte de dascălul lor, iar cei tari rămân, căci sunt chemați a rămâne după învățător, ca să biruiască în urma lui. Și Laurențiu a căzut după episcopul său.

Bunul Dumnezeu nu mă va învrednici pe mine cu aureola unui episcop de talia lui Sixt, dar voi căuta în munca mea viitoare să mă jertfesc pentru biserica română ortodoxă, cum va trebui să ne jertfim toți episcopii Țării Românești, căci numai în felul acesta vor avea preoții noștri duhul de jertfă al diaconului Laurențiu.

Episcopatul și preoțimea noastră trebuie să fie după pilda lui Iosua și Kaleb. Doisprezece exploratori au fost trimiși odinioară în Canaan ca să ducă veste poporului ales despre cele de acolo. Dar numai Iosua și Kaleb au îndrăznit să îndemne poporul la lupte cu inamicii Canaanului. Toți cei zece mii preoți ortodocși ai țării, — fără excepție, — împreună cu episcopii lor suntem hotărâți să ne solidarizăm la muncă pentru a birui asupra păcatului sub toate aspectele lui.

Acest congres este un mijloc de solidarizare la muncă frățească. O frumoasă solidarizare a realizat și Asociația preoților misionari din țară. Această asociație a făcut ca Societatea Sf. Gheorghe să se răspândească până în Basarabia, a răspândit în toată țara broșurile religioase pentru popor, redactează o

revistă misionară, crează asociații religioase, ține misiuni populare, școli duminicale și realizează multe alte lucruri bune. Ca unul care sprijinesc de aproape munca preoților misionari, — mă bucur deci că Asociația Clerului „Andrei Șaguna”, — caută înfăptuiri misionare.

Prea Cucernici Frați!

Vă doresc rezultate bogate pe acest teren și Vă rog să nu uitați că, cu toții avem ceva de spus nu numai pe seama noastră, ci și pentru lumea noastră laică.

Toți ne vizează să ne facem datoria de preoți. Dar noi trebuie să chemăm lumea de azi la sentimentul răspunderii sociale. Dacă și Andamanezii din India, Ainozii din Pădurile Japoniei, Bușmanii și Pigmeii din Africa au acest sentiment, — cu atât mai vărtos să-l avem noi, cari ne mândrim a avea o conștiință creștină.

Să nu ne amăgească scilpirea aurului și argintului, căci aur și argint avut-au și Babilonienii, cari azi nu mai sunt. Filozoful Oswald Spengler în scrierea sa: „Der Untergang des Abendlandes” compară lumea de azi cu lumea romană în decadență din secolul 4-lea. Dar precum atunci un Iulian Apostolul a trebuit să exclame: Tandem vicisti Galilae, — așa și lumea de azi trebuie să spună: „Hristos este viața noastră” AMIN.

Scrisoarea dlui Prim-Ministru Dr. Iuliu Maniu, către P. S. Sa Episcopul Grigorie.

P. S. S. Dr. Grigore Comșa
Episcopul Ortodox Român al Aradului.

Prea Sfințite,

Sunt viu mișcat de bunele sentimente ce ați binevoit a-mi arăta din ședința festivă a adunării eparhiale a Eparhiei Ortodoxe Române a Aradului, întrunită pentru comemorarea centenarului așezării celui dintâi Episcop Român al numitei Eparhii și vă încredințez de tot sprijinul și devotamentul meu și al Guvernului pentru *Biserica ortodoxă Română*. Dacă în vremuri de grea urgie Eparhia Aradului, grație destoiniciei conducătorilor ei, a putut înregistra succese așa de frumoase, avem deplină convingere că, sub oblădurea legilor noastre fundamentale și cu bunăvoința totdeauna vie a Guvernelor Române, această Eparhie de Dumnezeu păzită va prospera tot mai mult.

Primiți, Vă rog, Prea Sfințite, expresiunea sentimentelor mele cele mai alese.

Președintele Consiliului de Miniștri,
(ss) Iuliu Maniu

Congresul Asociației Clerului „Andrei Șaguna”.

Mercuri în 6 Noemvrie, a. c. Asociația clerului Andrei Șaguna din Ardeal, și-a ținut congresul anual obișnuit, în orașul istoric al mitropoliei noastre românești: Alba-Iulia.

De asta dată congresul, numit al IX-lea, a avut caracter misionar.

Încă în seara zilei de Marți, 5 Noemvrie a. c. pe străzile străvechului oraș circulau grupuri de preoți, sosiți la congres. În seara acelei zile a sosit acolo cu acceleratul de la Arad P. S. Sa Episcopul nostru Dr. Grigorie Gh. Comșa, însoțit de: I. Georgea revizor eparhial, Dr. S. Șiclovan profesor la Academia teologică și redactorul nostru Simion Stana. Mai înainte sosise în Alba-Iulia părintele consilier din Arad Dr. Gh. Ciuhandu președintele Asociației și I. P. C. Sa Arhim. P. Morușca pentru a face pregătirile încopiate cu ținerea acestui Congres. Mercuri dimineața a sosit cu automobilul de către Sibiu: I. P. Sa Mitropolitul Ardealului Dr. N. Bălan însoțit de P. S. Sa Arhiepiscopul Dr. V. Stan și N. Colan rectorul Acad. Teologice din Sibiu din eparhia noastră a mai participat la Congres, protopopii P. Givulescu din Radna și C. Lazar din Hălmeagiu, apoi preoții: I. Imbroane și T. Golumba din Timișoara, T. Draia și C. Turic din Arad, Gh. Turic din Otlaca, I. Chebelev din Șolmoș, V. Debău din Lipova, A. Adamovici din Covăsiș, S. Mihaș din Salciua și alții.

Sf. liturgie împreună cu chemarea sf. Duh. s'a oficiat în catedrala încoronării, de P. S. Sa Episcopul militar Dr. I. Stroe, asistat de I. P. C. Arhim. P. Morușca 6 protopopi și protodiaconul Dr. Vasca de la Cluj.

În scaunele arhieresti au ocupat loc I. P. S. Sa Mitropolitul Bălan cu P. S. Lor Grigorie de la Arad și Vasile din Sibiu. Răspunsurile liturgice le-a cântat în mod armonios, corul studenților de la Acad. teologică din Sibiu. La pricază a rostit o predică frumoasă decanul Acad. Teologice din Cluj, despre misiunea preoților noștri.

Congresul s'a deschis în sala Caragiale; Sala era plină de preoți și alt public intelectual.

La masa prezidială a ocupat loc I. P. S. Mitropolit, P. S. Lor Grigorie Ioan și Vasile I. P. C. Arhim. Morușca, președintele Dr. Gh. Ciuhandu și primarul Orașului Alba-Iulia Dr. Savu.

Face o impresie profundă asupra asistenței că, întreaga preoțime în frunte cu înalții ierarhi cântă stând în picioare „Impărate Ceresc”.

Printr'o înălțătoare cuvântare în care se evocă suferințele bisericii noastre din trecut și apologia ortodoxiei, părintele președinte Dr. G. Ciuhandu deschide congresul.

A urmat la cuvânt I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. N. Bălan care a spus cam următoarele:

Cu bucurie am venit și acum ca întotdeauna la congresul anual al Asociației clerului „Andrei Șaguna”. Nu puteam să lipsesc nici acum de aci, eu care un stat la leagănul acestei asociații și care am urmărit activitatea ce a desfășurat-o în cei zece ani de existență. A fost o idee fericită, ca acum la 10 ani, de când trăim în România Mare, congresul al IX al asociației să se țină în Alba-Iulia. Părintele Președinte a arătat atât de frumos ce a însemnat Alba-Iulia pentru ardeleni atât din punct de vedere național cât și bisericesc. Mai pe sus de toate noi vedem în Alba-Iulia simbolul unității noastre

atât ca neam cât și ca credință. Dacă una din aceste două unități a putut fi cândva stricată de oameni, noi știm că Mântuitorul a spus: ceea ce Dumnezeu a împreunat omul să nu despartă. (Aplauze) Unitatea noastră națională și bisericească e așa de puternică, încât aceasta unitate trebuie să biruească mai încurând ori mai târziu. Am venit cu gândul la aceia ce au adus jertfe pentru unitatea relig. și națională a poporului nostru. Facem făgăduință solemnă, că vom continua cu stăruință să muncim și să ne facem vrednici de moștenirea scumpă ce ne-au lăsat.

E bine ca acum la 10 ani să facem cu gândul nostru un popas asupra rezultatelor dobândite de Asociație. Din parte-mi sunt mulțumit cu rezultatele. Țin însă să fac o constatare și să-mi exprim dorința de a vedea o și mai înche-gată legătură între slujitorii altarelor întregii Biserici ort. rom.

Aceasta solidaritate ar fi o forță neînchipuit de mare și atunci munca ce o depune preoțimea în interesul Bisericii și al Statului ar avea mai mari rezultate. Preoțimea ort. rom. s'a identificat cu interesele neamului și ale țării. Noi avem un program foarte vast pe care nu l-am realizat în cei 10 ani. Decie bine ca acum să se spună, pe lângă ceiace s'a făcut până acum, și ceiace trebuie să mai facem în viitor. Azi preoțimea ort. rom. se află într'osituație destul de mașteră în propria sa țară. Trebuie să se știe că situațiile nu se cerșesc ci se câștigă. Făcând o comparație dintre preoțimea bis. dominante și preoții celorlalte biserici, constatăm, că noi avem, episcopi, protopopi și parohi mai puțini în proporție cu celelalte culte, ținând seamă de sufletele ortodoxe și neortodoxe. Vistieria țării alimentată de majoritatea cetățenilor cari sunt ortodocși, dar mai mult pentru neortodocși decât pentru ortodocși. Noi nu cerem privilegii, ci reclamăm hotărât ceiace ni-se cuvine. Eu nu am venit aici, ca să învăț o durere, ci ca să-i trezesc pe cei prezenți la o conștiință deplină asupra drepturilor ce ni-se cuvin. Având să fiu adeseori purtătorul de cuvânt al Bisericii în parlamentul țării, adeseori mi-s'a spus: ești singurul, aperi bine prestigiul preoțimii, vorbești bine, dar cine se mai ocupă azi de oratorie. Ești un general fără oaste. Eu nici odată nu am trăit cu credința că sunt singur, eu am fost convins totdeauna că vorbesc în numele conștiinței colective a clerului și a poporului ortodox. Eu personal m-am considerat ca o expresie a clerului și ca atare am spus de ceiace agită sufletul acestui cler. Trebuie să ne eliberăm de conștiința de robi și să lucrăm ca liberi. Suntem robi numai lui Dumnezeu, nu și oamenilor. Vrem să păstrăm liberă această independență, ca să ne putem mai ușor identifica cu Biserica. Revindicările noastre se referă la marele interes al Bisericii și al neamului nostru. Voim să rămânem slujitorii evangheliei, ca să fim folositori neamului și Bisericii.

Viața unui popor nu atâră de la factorii materiali cari se mișcă pe pământ, ci de la o forță mai înaltă, de la Dumnezeu. Conștiința răspunderii trebuie să fie mare, și eu aș dori ca fiecare slujitor al altarului să aibă aceasta conștiință în gradul cel mai mare. Când aceste conștiințe se vor întruni, nu mai poate exista vre'o piedică în fața activității ce o vom desfășura pentru binele poporului nostru.

M-aș bucura dacă plecând de la acest congres, veți merge cu conștiința înălțată, dacă întreaga preoțime ortodoxă va ieși din amorteala în care a stat prea mult, dacă vom fi cu toți mai activi. De încheiere zic ca bunul Dumnezeu să binecuvânteze munca de până aci a asociației și-L rog să ne arate drumul pe care să mergem în viitor, ca să putem vedea odată biserica noastră ortodoxă așezată la locul ce i-se cuvine în viața statului românesc.

P. S. Sa Episcopul Aradului Dr. Gh. Comșa a rostit inimoasa cuvântare, pe care o redăm în fruntea revistei noastre.

A vorbit apoi P. S. episcopul Stroeie despre rolul bisericii în pregătirea oștirii. Religia ortodoxă crează

ordinea spirituală în rândurile celor chemați să apere țara.

D. colonel Colbazi salută congresul în numele armatei.

D. dr. Moise Enciu în numele ministerului cultelor, iar d. Tudor Popescu în numele Societății femeilor române ortodoxe salută pe congresiști urându-le isbândă în acțiunea misionară a ortodoxismului.

Preotul Partenie din București, salută congresul în numele Asociației Clerului din România.

Primarul Dr. Savu vorbește în numele prefectului și în numele orașului Alba-Iulia.

Iar studentul de la Acad. teologică din Cluj, aduce omagiul acestei academii.

A venit la înaltul prezidiu mai multe telegrame de încurajare, între cari una de la P. S. Sa Episcopul R. Clorogariu.

După amiază, congresiștii au asistat la interesantele conferințe ținute de pr. Imbroane despre: „Predica pentru zilele noastre” și de P. C. S. arhimandrit Policarp Morușca despre: „Spovedania ca mijloc de păstorire sufletească”.

Ambele conferințe au fost bine pregătite și s'a decis să fie publicate în analele „Asociației Andrei Șaguna”.

Seara, corul Academiei teologice din Sibiu, a dat un concert religios foarte bine reușit, iar părintele Ștefan Mateș a ținut o conferință interesantă și plină de date încă necunoscute despre rolul Neamului Românesc în susținerea ortodoxiei.

A doua zi comitetul central și-a făcut raportul anual și s'a ales noul comitet.

Președintele a fost reales între furtunoase aplauze Dr. Gh. Ciuhău de consilier la episcopia noastră, iar președinte al despărțământului Arad, a fost ales I. P. C. Sa Arhim Morușca.

Și joi în 7 Nov. a. c. la orele 12 $\frac{1}{2}$, pâr. președinte, printr'o cuvântare însuflețită a închis ședința.

Sfințirea bisericii din Sârbi.

— Vizită canonică în Zeldiș și Saturău. —

Credincioșii noștri din Sârbi au avut în 3 Noembrie a' c. o zi de mare bucurie. Pr. Sf. Sa Părintele Episcop eparhial Grigorie le-a sfințit biserica personal deși până la Sârbi a fost una din cele mai grele călătorii peste pietre și bolovani.

Intrucât comuna Sârbi este de la Arad la o depărtare de vre-o 150 Km., Pr. Sf. Sa a ținut să viziteze cu o cale și comunele Zeldiș și Saturău, ca astfel tot timpul să fie întrebuințat spre folosul poporului.

Pr. Sf. Sa a plecat de la reședință Sâmbătă în 2 Noembrie a. c. la ora 8 și jumătate dimineața cu automobilul însoțit de consilierul referent Mihail Păcățian și diaconul Lavru Florea.

La Gurahonț sa atașat și d-l Dr. T. Băbuța medic și deputat sinodal în cercul Gurahonț care ne-a oferit o binevenită gustare.

A fost un timp admirabil de toamnă.

La intrarea în Zeldiș Prea Sf. Sa a fost întâmpinat de d-l Oarșa Aurel notar cercual. Protopopul Constantin Lazar întâmpină pe P. Sf. Sa în ușa bisericii. Poporul și școlarii în frunte cu învățătorii Iancu Lupan și Plenicean Anghel au așteptat înaintea bisericii primind pe Prea Sf. Sa cu ovățuri. Biserica plină de popor. Se oficiază un serviciu religios. Din

raportul protopopului despre situația parohiei remarcăm următoarele momente mai însemnate: Parohia există din timpuri străvechi și neștiute

Biserica veche a fost așezată pe colină din capătul străzii de sus, care loc astăzi se numește mormiți vechi. La această veche biserică umblau credincioșii din Zeldiș Saturău și S. Buceava până la anul 1865 când s'a vândut acea biserică comunei S. Buciava; iar în Zeldiș s'a edificat o nouă biserică pe locul de astăzi.

În Zeldiș avem 563 suflete ortodoxe române, 141 perechi cununate, 9 perechi concubini, 3 sectari. Poporul e bun și bând și jertfește pentru biserică.

După încheierea acestui raport, Prea Sf. Sa ține o frumoasă predică spunând, să alergăm la Dumnezeu și El ne va ajuta. Să privim la ceriuri și Dumnezeu ne va binecuvânta.

Poporul a ascultat predica cu o atențiune încordată savurând fiecare cuvânt plin de înțelepciune.

După predică s'a citit rugăciunea pentru iertarea păcatelor iar după încheierea serviciului divin sau împărțit broșuri din „Biblioteca creștinului ortodox“.

În sf. biserică am remarcat pre următorii domni intelectuali: Dr. T. Băbuța medic, Dr. V. Tudoran prim pretor, Aurel Oarșa notar cercual, V. Bucurescu vice notar, Iancu Lupan și Plenicean învățători.

Dela Zeldiș trecem la Saturău, o comună mică, în care avem 200 suflete ortodoxe române 3 gr. catolici și 3 rom. catolici. La consolidarea acestei parohii mult a contribuit prin jertfa sa credinciosul de pie memorie Atanasie Băbuța.

La intrarea în comună Prea Sf. Sa e întâmpinat de Dl Vasilie Cotta șeful Ocolului silvic, iar de protopop în ușa bisericii.

Se oficiază și aici ca la Zeldiș, un serviciu religios Prea Sf. Sa predica despre întrebuintarea înțeleaptă a timpului. Numai timpul întrebuintat cu înțelepciune e al nostru. Se citește rugăciunea de deslegare și se împart broșuri. Părintele protopop Constantin Lazar a dat o masă în onoarea Prea Sf. Sale și a oaspeților

Dela Saturău am continuat calea spre Hălmagiu. Aici am sosit seara după ora 6 și aici am stat și peste noapte Prea Sf. Sa a fost găzduit la părintele protopop Cornel Lazar, care a dat o cină în onoarea Prea Sf. Sale.

Duminecă dimineața în ziua de 3 Noemvrie la ora 8 am plecat cu trăsuri la Sârbi Regiuni admirabile cu o populație săracă și cinstită.

Pe la ora 9 Prea Sf. Sa a ajuns la Sârbi unde a fost întâmpinat în curtea bisericii cu entuziaste ovațiuni de un mare număr de credincioși în frunte cu preoții Ioan Nicula, Ioan Mizeș, Alexandru Gligor, Ilie Cristea, Vasile Giurgiu, Remus Giurgiu, Victor Giurgiu și Ioan Sirban, cari au întâmpinat pe Prea Sf. Sa în ușa bisericii.

După îmbrăcare în toate ornatele se începe serviciul sfințirii bisericii după care a urmat sf. liturghie.

În cursul serviciului divin Prea Sf. Sa a hirotonit întru presbiter duhovnic pe diaconul A. Ponta administrator parohial al parohiei nou înființate Peregul.

În asistență am remarcat pe domnii: Dr. Veliciu senator, Dr. Virgil Teodoreanu prim pretor, Eugen Cristian dir. firmei Höniges, Arcadie Takács, subdirector, Vichentie Catana subrevizor școlar, învățătorii: Antoniu David, Iancu Leuca, Ioan Ionuș, Teodor Lucaciu, Gheorghe Truț, Gheorghe Niculescu, Traian Sirban, Miron Butariu Dumitru Palat, Ioan Zlăgnea, Ioan Balta, Nicolae Moțica, Vasile Gruescu, Ioan Fruja, Dimitrie Mișca și Traian Gancea

Răspunsurile la serviciul divin au fost date de corul Societății Meseriașului și Comercianților din Hălmagiu „Avram Iancu“ condus de Dl Ioan Giurgiu consilier județean. Din

raportul preotului Ioan Mizeș despre situația parohiei remarcăm următoarele momente mai însemnate:

Parohia Sârbi datează din veacul XV-lea. Fosta bisericuță de lemn s'a edificat în veacul al XVIII-lea. Compose-soratul urbanal a dăruit pentru edificarea bisericii 800.000 lei. Mulțumește pentru această danie creștinească și mulțumește și Dlui Höniges din Arad și Dlui director al firmei, Eugen Cristian care a transportat întreg materialul în mod gratuit. Mulțumește Domnilor parlamentari Dr. Velici și Al. Vlad, cari au exoperat un ajutor de 30.000 lei dela Prefectura județului Arad și 30.000 lei dela Ministerul de Culte. În fine mulțumește credincioaselor Elena Moțica și Rozalia Rus, cari au făcut mai multe obiecte pentru înfrumusețarea bisericii.

Parohia Sârbi numără 735 suflete ortodoxe române cu 240 familii, 18 concubini, 3 sectari.

Prea Sf. Sa în înălțătoria Sa predică începe prin a mulțumi tuturor cari au jertfit și au contribuit la zidirea acestei biserici. Laudă jertfa poporului și ținererea cu tărie la credința strămoșească. Vorbește despre biserică arătând întemeierea ei divină, însemnătatea și folosul ei pentru mântuirea noastră, precum și datorințele credincioșilor față de biserică.

Cuvintele Prea Sf. Sale au căzut ca o rouă binefăcătoare pe sufletele credincioșilor.

Solemnitatea a lua sfârșit cu o masă comună dată în onoarea Prea Sf. Sale

Seria toastelor a fost deschisă de Prea Sf. Sa pentru M. Sa Regele Mihail I. Asistența a răspuns cu ovațiuni entuziaste cântând imnul regal.

Dl senator Dr. Velici pentru Prea Sf. Sa Episcopul Grigorie. Dl senator în vorbirea sa însuflețită arată că a urmat șoapta inimii sale urmând invitării de a asista la solemnul act al sfințirii bisericii. Aduce salutul D-lui deputat, colonel Alexandru Vlad, care din cauza boalei nu a putut veni azi aici, precum și al Dlui prefect al județului, Dr. Justin Marșieu.

Fructul strădaniei Voastre — spune Dl senator — și prezența noastră azi aici este o nouă mărturie a legăturii indisolubile, ce a existat și va exista în vece între Biserică și Neam între lege și limbă, între latinitatea și ortodoxia noastră, căci pâvaza națiunii noastre în vremurile de grele restriște am fost chiar vrednicii preoți, învățători și cântăreții de strană din satele noastre.

Neamul românesc și ortodoxia bisericii noastre rămân pe vece unite.

A doua împrejurare nu mai puțin înălțătoare care ne-a făcut să grăbim aici, este prezența Prea Sf. Sale Părintelui Episcop Grigorie al Aradului care a ridicat fastul praznicului de astăzi.

Noi credincioșii acestei de Dumnezeu păzite Eparhii, am învățat de a vedea în Prea Sf. Sa figura reprezentativă a Episcopului român ortodox.

Necunoscând oboseli, din Iteu până în Otlaca, din Bănat până în Sârbi, pe lângă alte călătorii trebuincioase și oficioase în capitala țării, pe lângă preocupările sale cu reorganizarea Eparhiei noastre, cutreeră neconținut Eparhia, făcând să se audă glas de Vlădică și în acele locuri, unea na pașit încă picior de Vlădică.

Trălască Prea Sf. Sa Episcopul Grigorie al Aradului! Trălască bravul popor din Sârbi! întreagă asistența cânta „Mulți ani să trăiască!“

Protopopul Cornel Lazar toastează pentru dl senator Dr. Velici.

Preotul Alexandru Gligor pentru suita Episcopului. Preotul Vasile Giurgiu pentru prefectul județului Dr. Justin Marșieu și pentru primpretorele Dr. V. Teodoran.

Subrevizorul școlar V. Cătană pentru preoți și învățători Preotul I. Cristea pentru protopopul Cornel Lazar.

Primpretorele Dr. V. Teodoran pentru popor.

Preotul local Ioan Mizeș pentru președintele comunității urbarialiste pentru firma Höniges, pentru preoții slugitori, pentru Dl Cristian, reprezentantul firmei Hönigas.

Au mai toastat Dl Al. Moțică președintele sfatului școlar, episcopul Ilie Rus, Vasile Bora și Ioan Russ președintele comunității urbarialiste.

Ioan Russ spune, că urbarialiștii avea să împartă între ei o competență de lei 800.000. Intrunindu-se la o consfătuire au crezut că cea mai mare și prețioasă moștenire ce o pot lăsa copiilor lor, nu poate fi alta decât biserica. Astfel cu unanimitate au hotărât ca suma de Lei 800.000 să o dea pentru edificarea bisericii. Ei cred că au făcut o faptă bună și sunt fericiți că jertfa credința și dragostei lor către biserică a sfințit-o Prea Sf. Sa Episcopul personal.]

Cu aceasta sa ridicat masa, depărtându-ne dela Sârbi cu cele mai plăcute impresiuni.

La ora 9 Prea Sf. Sa cu suita a ajuns la reședință uitând de truda trupească când se gândea la mulțumirea sufletească de a fi contribuit cu învățăturile sale la luminarea, îndreptarea și mângâierea poporului și la înaintarea lui în credința bisericii ortodoxe române și în dragostea de Neam.

Reluarea procesului lui Christos.

Ziarul „Sunday School Times“ din Londra relatează din Philadelphia, cumcă un anumit Schwayde, un jurist evreu din Denver (Colorado), a făcut acum de curând unei grupe de al coreligionarilor săi propunerea, de a înființa o societate evreică, care să ia inițiativa pentru revizlunea procesului lui Isus Christos Schwayde e de părere, că desconsiderarea, în care trăesc Iudeii de patrusprezece veacuri încoaci, provine dela condamnarea lui Hristos.

Dânsul ar voi, deci, ca un mare Sinedrion să fie convocat la Ierusalim pentru o examina în mod loial procesul, care odinioară a fost intentat în contra lui Isus Christos și a decide apoi, dacă antecesorii, cari au judecat și condamnat pe Mântuitorul, au comis o incalcare de drept.

Dacă investigarea ar dovedi nevinovăția condamnatului, în cazul acesta Sinedrionul ar avea să recunoască rătăcirea și eroarea comisă și a implora Iertarea divină.

Sinedrionul, conform propunerii lui Schwayde trebuie să se constituie în modul următor:

Din 23 rabini cunoscuți de după evlavia și erudițiunea lor, din 24 savanți și 24 oameni de afaceri. (Tradus din „Tem. Ze tung“ Nr. 230 din 10 Oct. 1929.)

Nicolae Fișeșlanu
protopop mil. ort. rom.
în retr.

Citiți și răspândiți

„Biserica și Școala“

Icoane din trecutul cultural al Aradului.

Dascălul Moisa Bota.

(1789—1873)

(Continuare)

Cartea e dividadă în VI părți. I. Despre om (pag. 14—42); II. Despre Lume sau Natura (42—66); III. Despre credincioasa Leage (66—76); IV. Introducere sau *Socota* (76—99); V. Convorbiri (99—116) și VI. Dicționar (116—157) și încheierea.

Acestea capitole se subdivid în puncte, lecții singuratiche. Toată cartea e românească pe pagina stângă și maghiară pe dreapta.

Pe pg. III—XIV are o interesantă prefață. Vom reproduce-o mai târziu, împreună cu alte patru monumente de limbă școlară și bisericască. Să se vadă cum scriau dascălii și preoții români, acum o sută de ani când primesc episcop de neamul lor.

Titlul cărții: „*Graiul Român* în limba domnito're, sau modu' a mai ușor d'a învăța românii limba ungurească de Moisi Botta, românescul învățătoriu“ (șters 2—3 cuvinte). Urmează un portret mic, în negru, înfățișând pe un învățător tânăr, șezând pe un jet cu brațe, cu cartea în mână, cetind, lângă el copii și copile. Apoi:

„Oláh szó, az Uralkodó Honol Nyelvbén. In Buda. Cu tiparul Crăeștii Tipografii 1836“.

Pe reversul foaiei:

„*Omul*, — numai prin învățătură, — și sârguință cu răbdare: va fi *Om!* —

Autorul.

Az ember, — csak tudomány, —

és töredelmes igyekezet által: leszen *Ember!* — a' Szerző“.

La pg. XV. sub pajerea dublă a Ungariei și Austriei din nou se dă un titlu mai specific al manualului didactic:

„A. B. C. Darius

românesc' unguresc

pe

seama tinerimei școlilor triviale

a

credinții răsăritului greco n. u. române“.

I-ul Tom

începătorilor

de

M. Bota

tradus

1836.

În prefață autorul nostru adeseori zice unguirilor: *huni*, și limbei ungurești: *hunndă* și *hunnească*. Se vede din prefață, că „un strălucit Domn Ioan Kövér de Réhát *Ordinário* al *Nobililor* Jode (azi pretor de plasă), în acest

timp *Reprezentant* 'Ablegato de Temes', a purtat spesele tipăririi și „din cruda sa vrastă cu simțirea inimii Române îmbrăcat”, în cei 18 ani cât a fost dirigător la Luminatul Comitat, dirigătorul anume deaceia a purtat-o ca să facă „multe ușorimi și mari bunătăți spre înflorirea cultă — a limbii și gîntii române, spre mai bun folosul Patriei și spre sporiu al Monarhiei fiind crescut, cu sfatul, cu fapta și cu adinsa lucrare înparți; cel ce ca o ardere vie mîna (imana) ajutoare, și din valurile cestui obiect prin vâslare la vadul scăpării întregimea în favoriză, sub acărulă române aripi, tot dreptul la conștiință adins are loc, — din acărul nobile, și cătră bun statul omenesc folositoare pășiri — luândum ajutoriu; dulceli Românilor cu acel dor împart: — de scump preț în adâncul inimii spre vecinică aducere aminte a avea. „Autoru”.

Se mai spune, că Moisa Bota a purtat o polemică lungă contra patriarhiei sârbești din Carlovăț și a scris o sumă de satire contra limbii sârbești, introdusă în biserică și școala noastră.

Din Sibiu, cu timpul, earăși s-a înapoiat în Banat, mai apoi în orașul său natal Arad. Cam prin 1862, s'a domiciliat în Baia de Criș, sediul județului Zărand, unde prefectul Dr. Iosif Hodoș, marcant membru al Academiei române, îl făcu cancellist (copist) la prefectură.

La 20 Ianuar 1872 adormi lin în Domnul. De naștere e Arădan. Născut, în anul 1789, din părinți săraci.

Eată cum îl caracterizează amintitul V. Gr. Pop, primul auctor la noi de istorie a literaturii române.¹¹⁾

„Acest activ și zelos bărbat nu are, poate, meritul de a fi produs ceva de valoare neperitoare pentru literatura română, dar are meritul incontestabil, de a fi scris într'un timp, când numărul acelor ce scriau, nu numai dincolo, ci și dincoace de Carpați, era așa de restrâns, în cât îi puteai numera pe degete...

...Ca băiat sărac din popor, a avut puține mijloace pentru a obține o instrucție mai înaltă; de aceea el s-a mărginit a-și exploata mai mult numai talentul natural, care nu i se poate contesta

Fiind contemporan și chiar amic al renumitului fabulist Țichindeal el se nutria mai mult numai din cunoștințele acestuia, funcționând mai mulți ani ca simplu învățător, în mai multe comune din Banat, și lucrând pentru cultivarea limbii și pentru rededeșteptarea conștiinței na-

ționale în aceea epocă, pecând limba română — isgonită din biserică și școală prin introducerea celei sârbești — avea cea mai mare trebuință de apărători și cultivători.

Ba, dânsul a mers așa departe cu cutezarea (căci aceasta era în adevăr o cutezare pe timpul acela), în cât pe la anul 1820 a tipărit un mic *abecedar* cu litere latine, care ca atare este cel întâi product de acest fel în literatura română și pentru care bietul învățător a fost isgonit de pe teritoriul Bănățului.

Di Iuliu Vuia, în amintită Enciclopedie, își încheie articolașul spunând că: „Zelul lui Botta merită toată recunoștința, scrierile lui însă sunt fără valoare literară”.

Perfect de acord. N-au preț *literar*; dar au destulă *eficiență culturală* pentru timpul lui Eliade Rădulescu când adevă el trebuia să îndemne: „scrieți băeți, numai scrieți!”

Alte împrejurări despre viața lui: fost-a, ori nu, familist, etc. nu pot ghici.

Tot așa nu pot afla, de este înrudit cu un Ioan Bota, care, cum se știe, tipărește la Brașov în 1891 o „*Culegere* din cele mai frumoase povești”.¹²⁾

Tot așa nu știu, de e, sau nu, înrudit cu avocatul din Arad *Iosif Botta*, (dar scris și Bota) care, prin 1874, pe când murea *Moisa Bota*, puneă ostenele mari să înființeze la dorința episcopului Miron Romanul, un chor, reuniune de cântări figurate, care să cante la catedrală.¹³⁾

Mai știm de un Bota *Ioan* de Albaluța, filantrop mare, mort în 1888; a fost slujbaș superior la stat; a făcut o fundațiune în Blaj, era din Șard.¹⁴⁾

Prin Banat, la sate, cunosc și acum familiile cu conunele: Bot, Boată. În Ardeal se află preoți cu porecla Bota.

Se pare că nu dela boto, bătă, *bot* cel unguresc se derivă cuvântul, ci e un patrimoniu comun romanic! Il au spaniolii, italienii și francezii,¹⁵⁾ în înțeles de: bute, nas, băț, cârnaț, etc.¹⁶⁾

¹²⁾ Aron *Densușianu* Ist. limbii și lit. române, Iași 1894 pg. 175.

¹³⁾ *Botis* o. c. 193.

¹⁴⁾ *Eeciclop.* I. c. I. 541.

¹⁵⁾ A. Treboniu *Laurianu* și I. C. *Massimu*: Dicționarul limbii rom. Buc. 1871. I. 240; 124 și tot ei *Glosariu* pg. 88—90. Enciclopedie I. c.

¹⁶⁾ *Alesiu Vicin*: Dicționar Portativ român-latin, Blaj 1908, pg. 61. — *Putnoky Miklós*: Român-Magyar Kézi Szótár, Budapest 1893 pg. 24; 28, — *Lazăr Șăineanu*: Dicționar Universal, Craiova, 1914 pg. 66; 86. — *Alexandru Resmerița*: Dicționarul Etim. Semantic al Limb. Române. Craiova 1924 pg. 55; 71. — Etimologii cred că și în: germănește, în siave și în greco-geto dacă ar fi acest cuvânt.

¹¹⁾ El scrie în 1875 și 1876. Al doilea e I. *Popescu*. El scrie în 1878. În 1870 Iustin Pop tipărise la Oradea cuvântarea sa despre istoria literaturii române, ținută la adunarea Astei din 26 Aug. 1867.

Dăm peste numele de familie Botta și la italieni: *Carol Botta*, istoriograf reputat † 1837; fiul său *Pavel Botta*, arheolog 1870.¹⁷⁾

Mișcările baptiștilor!

In atențiunea preoților și credincioșilor noștri!

În zilele 26—28 Noembrie a. c. se va ține în Buteni congresul general al baptiștilor, când se va ține și jubileul de 50 de ani de când baptiștii români și unguri ponegrec biserica ortodoxă română. În ziua de 1. Dec. a. c. în fiecare capişte baptistă se va prăznui acest eveniment.

Atragem atențiunea P. C. Preoți și iubiți credincioși să la aminte la insultele ce ni-le vor adresa baptiștii cu acel prilej. Să nu se uite că baptiștii la Arad sunt desbinați în toate satele și acum caută să-și strângă rândurile prin serbări, cari vor încerca să lovească în credința moșilor și strămoșilor noștri.

† Văduva Iuliana Popescu.

Vineri în 8 Noembrie a trecut la viața vecnică văduva Iuliana Popescu, fosta soție a vrednicului învățător de pe vremuri, din Covăsânț, Porfirie Popescu. Regretata defunctă, a fost o femeie cu profundă evlavie, a fost un suflet bun și nobil; cu mâna sa largă și neobosită a ajutat pe mulți și a alinat multe suferințe. Însă mai presus de toate a fost o mamă fără păreche, care și-a iubit familia până la uitarea de sine.

În viața pământească a fost dureros lovită de cruda soarte: și-a pierdut pe vrednicul soț, cu care trebuia să se bucure împreună de familia crescută și bine situată, și-a pierdut pe ambele fice înainte de vreme.

Bunul Dumnezeu s'o așeze în corturile dreptilor.

Familia îndurerată a dat următorul anunț funebru:

Adânc îndurerăți anunțăm rudelor și cunoscuților, că scumpa și în veci neuitata noastră mamă, bunică, soră și mătușe Văd. *Porfirie Popescu* născută Iuliana Caracioni, soție de învățător, după grele suferințe, împărtășită cu s. Taine, a încetat din viață, în etate de 76 ani, în ziua de 8 Noembrie, ora 10 jum.

Înmormântarea a avut loc în ziua de Duminică (10 Noembrie).

Dormi în pace, Mamă scumpă și iubită!

Covăsânț, la 8 Noembrie 1929.

Ioan Popescu, preot în Pecica flu. Angelina Popescu noră. Alexandru Fildan ginere. Porfirie Popescu Sever Popescu Felicia Popescu nepoți. Ioan Caracioni Mihai Caracioni Dimitrie Caracioni Iosif Caracioni, nepoți de frate și surori. Văd. Maria Maci, n. Caracioni Emilia Bogoiu n. Caracioni surori. Văd. Costanța Caracioni cumnată

Constituirea comitetului Societății de lectură a Studenților dela Academia Teologică Arad.

În ziua de 9 Octomvrie a. c. în prezența P. C. Sale Părintelui rector dr. T. Botș, toți studenții s'au întrunit spre a-și alege din sinul lor un comitet care să poarte grijă de bunul mers al societății.

S'a procedat la alegere nominal, reușind comitetul în modul următor:

Președinte	Di Nicolae Ciurescu, an. III
Vice-președinte	Nicoară Sasu, an. III
Secretar	Isidor Socaciu, an. II
Notar	Dimitrie Rujan, an. II
Cassier	Vichentie Cuzma, an. II
Bibliotecar I	Octavian Tămaș, an. III
Bibl. II	Sofronie Ternicean, an. II
Bibl. III	Ștefan Lucaci, an. I
Econom	Gheorghe Luca, an. II

Comisia literară :

Președinte	Di N. Ciurescu
Secretar	I. Socaciu

Membrii :

D-nii Tiberiu Gutu și Aurel Luca, an. III
 „ Traian Milota și Gheorghe Balta, an. II
 „ Constantin Ungurean și Petre Selegan an. I
 În urma acestei constituirii, dl președinte N. Ciurescu mulțumește în numele comitetului pentru încredere, promițând că nu vor ieși din cadrele statutelor Societății.

INFORMAȚIUNI

Personal: P. S. Sa Dr Grigorie Gh. Comșa Episcopul Aradului, a plecat Marți în 5 Nov. a. c. la Sibiu pentru a lua parte la ședințele Consiliului Mitropolitan. Dela Sibiu a plecat la București ca să participe la deschiderea Corpurilor Legiuitoare și la ședințele Consiliului Central bisericesc.

P. S. Sa va reveni la Arad, cam prin 24 I. c.

† Elena Joldea. Primit știrea tristă din Hălmgău, că în 29 Oct. a. c. a încetat din viață Elena Joldea, născ. împărat, soția diaconului Enea A. Joldea din Hălmgău. A fost înmormântată în 31 Oct. a. c. între regretele unanime ale publicului din Hălmgău Dumnezeu s'o odihnească.

Românii din Jugoslavia doresc să fie aduși și așezați în țară la noi. Aceasta din pricină că nu voesc să se facă sârbi și din pricina marilor și multelor prigoane din partea sârbilor. O delegație de străini în țara cărora sunt siliți să viețuiască, au rugat guvernul să ia măsuri ca să poată veni și a se așeza în țara noastră.

¹⁷⁾ Enciclop. I. c. 551.

Ingerul păzitor. Intr'un orășel din Germania, trăia o văduvă sărmană cu copila ei, o fetiță de vreo 6 ani. Locuința ei deși veche și cam dărăpănată, strălucia de ordine și curățenie. Văduva era o femeie plină de credință adevărată, care muncea din greu ca să-și poată crește copila în frica Domnului. Și într'adevăr, mica Margareta era un model de cuminențe și sârguință. Intr'o seară, după ce fetița își făcu rugăciunea ca de obicei, se culcă. Mamă sa deși obosită după o zi de muncă, se așază la lumina lampii să mai cârpească de-ale îmbrăcămintei. Deodată mica Margareta se sculă din somn strigând: „Mamă, halde iute, du-mă afară că mă chiamă”. Crezând că vorbește în somn, mamă-sa se duse la patul micuței liniștind-o: „Culcă-te Margareto, nu te chiamă nimeni, ai visat numai”.

— „Nu mamă dragă, uite afară cum mă chiamă cineva”.

Zămbind mamă-sa o luă în brațe zicând: „Ei halde să-ți arăt eu, că nu este nimeni acolo, ai visat numai”.

Dar n'apucă bine să lasă pe ușă, când deodată o zgudulură puternică cutremură toată casa. Ingrozită femeia, înlemni în prag, strângând cu putere copila în brațe. Ce se întâmplase? Soba fiind veche și cam dărăpănată, se prabușise, acoperind cu dărămături patul copilei. Când își reveni din spațma ei, sârmana femeie, căzu în genunchi, mulțumind lui Dumnezeu, care trimisese ingerul său în vis copilei să o cheme afară, ca să o scape de primejdie. Vecinii alergară ca să vadă cele întâmplate. Fetița lângă mormanul de dărămături le povesti... că a văzut aievea pe ingerul păzitor, care a chemat-o afară căci el știa, că soba se va dărâma peste patul ei*. Iară mama căzu în genunchi închinându-se:

„Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul și toate cele din lăuntrul meu, numele său cel sfânt. Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul și nu uita toate binefacerile lui”. (Psalm 103, 1-2).

Nr. 4384/1929.

Ordin-Circular,

către toate oficiile protopopești și parohiale din Eparhia ort. română a Aradului.

Venindu-ne la cunoștință, că licitațiile referitoare la vânzări și arendări, în unele comune bisericesti se fac fără a se lua vadii dela licitanți și fără a se lua procese verbale de licitații, ba s'au întâmplat cazuri, că licitațiile s'au efectuat numai de episcop, fără a fi prezent conducătorul de oficiu parohial, — atragem atențiunea tuturor organelor parohiale și protopopești, că asemenea licitații nu au nici o va-

loare de drept, fiind în contrazicere cu dispozițiile cuprinse în art. 31—42 din Instrucțiunea epitropoască Nr. 8591/1901.

Pentru daunele ce li-s'ar cauza comunele bisericesti prin neobservarea dispozițiilor regulamentare, îi facem răspunzători în locul prim, pe conducătorii oficiilor parohiale.

Arad, din ședința Consiliului eparhial dela 30 Octomvrie 1929.

Consiliul Eparhial ort. rom. Arad.

BIBLIOGRAFIE.

Halna de Nuntă, predici de preotul Florea Codreanu din Arad. Prețul 10 lei.

Am în mână broșura de 32 pagini, ce cuprinde următoarele 6 predici:

Halna de nuntă, Neleguirea la putere, între Petru și Iuda, Luminătorul trupului și Săminteala de azi.

Părintele Codreanu autorul acestor predici pline de miez, este un om foarte real și cu judecată sănătoasă. Vorbește bine, scrie bine și cu multă iscusință.

Predicile sale pătrund până la inimă și produc efect foarte bun asupra auditorilor.

Preoții noștri cari doresc să aibă în arhiva lor, predici de model și ca limbă și ca formă și ca stil, să procure această broșură dela Librăria Diecezană din Arad.

* * *

Universitatea Daciei Superioare de Onisfor Ghibu, profesor la Universitatea din Cluj, membru corespondent al Academiei Române. Atelierele grafice „Cultura Națională”, București 1929.

Volumul acesta, scris în mod documentar, are o mare valoare pentru istoria învățământului superior din Ardeal. În această carte scrisă într'o limbă elegantă și un stil plastic ni se înfățișează înaltea ochilor, ca într'un claudescop:

Inceputurile învățământului superior în Transilvania, primele universități, năzuințele românilor ardeleni pentru o universitate națională, univ. ungurească din Cluj, univ. românească a Ardealului, organizarea, deschiderea și inaugurarea ei, o aventură și o mistificare (universitatea „în exil”), activitatea în 1919—1929. Încheiere, anexe și ilustrațiuni. — Autorul constată cu dreptate, că universitatea „Regele Ferdinand” din Cluj a trecut în mod deplin satisfăcător proba de foc a primului deceniu. „Legenda inferiorității culturale a românilor și a superiorității culturale a maghiarilor a fost lichidată pe vece prin activitatea universității noastre, care și-a cucerit într'un timp scurt un loc de onoare nu numai în rândul universităților românești, ci și în rândul universităților străine, cu care colaborează în mod camaraderesc la progresul științei și al umanității”.

Felicităm călduros pe dl. profesor Ghibu pentru noua sa contribuție cu care a înzestrat literatura noastră.

Redactor responsabil: SIMION STANA.